

Είμαστε οικονομικά... αναλφάβητοι

Έρευνα του ΟΟΣΑ κατέδειξε ότι η πλειοψηφία των πολιτών δεν μπορεί να εκτελέσει ούτε απλές χρηματοοικονομικές πράξεις! Αντρικό «προνόμιο» το λάθος της υπερβολικής εμπιστοσύνης.

Δημοσιεύθηκε: 12 Ιανουαρίου 2017

Του Νικόλαου Δ. Φίλιππα

Μία νέα έρευνα του Οργανισμού Συνεργασίας και Ανάπτυξης αναφορικά με τον χρηματοοικονομικό αλφαριθμητισμό παρουσιάστηκε τον Οκτώβριο του 2016 και έδειξε ότι **μόνο ένα μικρό ποσοστό** των πολιτών μπορεί να εκτελέσει απλές χρηματοοικονομικές πράξεις και να κατανοήσει βασικές επενδυτικές έννοιες και κανόνες.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το 2015 και το ερωτηματολόγιο σχεδιάστηκε κατάλληλα ώστε να συλλέξει συγκρίσιμες πληροφορίες μεταξύ των πολιτών τριάντα κρατών (από τις οποίες 17 είναι χώρες του ΟΟΣΑ) αναφορικά με συμπεριφορές, στάσεις και γνώσεις του ενήλικου πληθυσμού (18-79 ετών) .

Οι ερωτήσεις που υπεβλήθησαν αφορούσαν όλο το φάσμα των θεμάτων που άπτονται του χρηματοοικονομικού αλφαριθμητισμού όπως την αποταμίευση, τη συνταξιοδότηση, την επιλογή εναλλακτικών επενδυτικών προϊόντων, αλλά και θέματα χρηματοοικονομικής ευημερίας.

Τα αποτελέσματα είναι **πραγματικά απογοητευτικά**.

Από 51.650 πολίτες που ερωτήθηκαν, μόνον το 58% μπορούσε **να υπολογίσει τον απλό τόκο** των αποταμιεύσεών τους, ενώ μόλις το 42% μπορούσε να καταλάβει τα οφέλη που προκύπτουν από τον ανατοκισμό των καταθέσεών τους.

Ένα **απογοητευτικό 40%** των πολιτών απάντησε σωστά στην απλή ερώτηση ότι αν τοποθετήσουμε 100\$ με επιτόκιο 2% τον χρόνο, η αξία των χρημάτων μετά από 5 χρόνια θα ήταν πάνω από 110\$.

Επιπλέον μόνον το 60% των πολιτών είχε κάποιο **στοιχειώδη προϋπολογισμό**, ενώ μόλις οι μισοί είχαν θέσει κάποιους μακροπρόθεσμους χρηματοοικονομικούς στόχους. Το αποθαρρυντικό 44% των πολιτών έκανε στοιχειώδη έρευνα αγοράς πριν από την αγορά κάποιου χρηματοοικονομικού προϊόντος και μόλις το 19% χρησιμοποίησε κάποιον ανεξάρτητο φορέα για την επιλογή του προϊόντος αυτού.

Ο μέσος όρος του επιπέδου χρηματοοικονομικών γνώσεων, συμπεριφορών και στάσεων **ήταν το 13,2** με ανώτατη βαθμολογία το 21.

Στην κορυφή των χωρών βρέθηκαν η Νορβηγία, η Γαλλία και η Φινλανδία με επίδοση γύρω στο 15, ενώ η Ρωσία, η Βραζιλία και η Πολωνία ήταν κάτω από το 12.

Η **Αγγλία**, παρά το ανεπτυγμένο χρηματοπιστωτικό της σύστημα, βρέθηκε κάτω από τον μέσο όρο των εξεταζόμενων χωρών. Ένα μικρό ποσοστό των Βρετανών (30%) και των Νοτιοαφρικανών (28%) κατανοεί την αρνητική επίδραση του πληθωρισμού στις αποταμιεύσεις τους.

Μόνον οι Ολλανδοί, οι Νορβηγοί και οι Κινέζοι από το Χονγκ Κονγκ απάντησαν σωστά την ερώτηση για τον ανατοκισμό πάνω από μισές φορές.

Οι άνδρες σε γενικές γραμμές είχαν μεγαλύτερο ποσοστό απαντήσεων από τις γυναίκες, επιβεβαιώνοντας προηγούμενες μελέτες για τη διαφορά χρηματοοικονομικής γνώσης μεταξύ των δύο φύλων. Επιπλέον οι πολίτες των ανεπτυγμένων χωρών είχαν -όπως αναμενόταν- μεγαλύτερο ποσοστό επιτυχημένων απαντήσεων σε σχέση με τους πολίτες των αναπτυσσόμενων χωρών.

Ένα ενδιαφέρον εύρημα της μελέτης ήταν η επιβεβαίωση του συμπεριφορικού σφάλματος της **υπερβολικής αυτοπεποίθησης (overconfidence)**, το οποίο εμφανίζεται περισσότερο στους άνδρες παρά στις γυναίκες. Οι γυναίκες έχουν την τάση να απαντούν πιο λανθασμένα, αλλά εμφανίζονται πιο πρόθυμες να παραδεχτούν ότι δεν γνωρίζουν, ενώ οι άντρες εμφανίζονται σίγουροι ακόμα και όταν οι απαντήσεις τους ήταν εντελώς λανθασμένες.

Ιδιαίτερα ανησυχητικά επίπεδα υπερβολικής αυτοπεποίθησης εμφανίστηκαν στους πολίτες της Βραζιλίας, της Πολωνίας, της Νοτίου Αφρικής και της Ταϊλάνδης.

Τα αποτελέσματα θέτουν σοβαρά ερωτήματα στους δημιουργούς πολιτικών που επιθυμούν **να ιδιωτικοποιήσουν τις συνταξιοδοτικές αποταμιεύσεις**, αφού μόνο τα 2/3 των ανθρώπων κατανοούν την έννοια του διαφοροποιημένου χαρτοφυλακίου. Σχεδόν το 20% των ερωτηθέντων δεν μπορούσε να καταλάβει τη σχέση μεταξύ της υψηλότερης απόδοσης μίας επένδυσης με τον υψηλότερο κίνδυνο που αυτή ενσωματώνει.

Οι ερευνητές του ΟΟΣΑ καταλήγουν σε συγκεκριμένα αποτελέσματα πολιτικής όπως για παράδειγμα την ενσωμάτωση της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης στα σχολεία, ώστε:

- Να βελτιωθεί η χρηματοοικονομική γνώση συνολικά
- Να καθιερωθούν από τα σχολεία αλλά και από την οικογένεια υγιείς χρηματοοικονομικές συνήθειες (αποταμίευση, προϋπολογισμός, μακροπρόθεσμος χρηματοοικονομικός σχεδιασμός) και τέλος,
- Να γεφυρωθεί η διαφορά χρηματοοικονομικής γνώσης μεταξύ των δύο φύλων.

Η πολυπλοκότητα και η ασύμμετρη πληροφόρηση που χαρακτηρίζει σήμερα τις αγορές χρήματος και κεφαλαίου έχει κατευθύνει τον παραγόμενο χρηματοπιστωτικό πλούτο **σε λίγες προνομιακές ομάδες του πληθυσμού** εις βάρος εκείνου του τμήματος των πολιτών που είναι λιγότερο πληροφορημένο, με αποτέλεσμα να αυξηθεί η κοινωνική ανισότητα.

Η υπερχρέωση, η έλλειψη αποταμιευτικής, ασφαλιστικής και συνταξιοδοτικής συνείδησης σε συνδυασμό με συμπεριφορικά σφάλματα όπως η άγνοια, η μυωπία, η μόδα, η συμπεριφορά της αγέλης, η υπερβολική εμπιστοσύνη, η

νοητική λογιστική και η γνωστική ασυμφωνία αποτελούν έναν εκρηκτικό συνδυασμό που μπορεί να υποθηκεύσει το μέλλον των πολιτών. Και **συνήθως το υποθηκεύει.**

Ως εκ τούτου, η χρηματοοικονομική εκπαίδευση αποτελεί πλέον απαραίτητο συστατικό για την επίτευξη της χρηματοοικονομικής ευημερίας των πολιτών, όχι μόνο στις αναπτυσσόμενες αλλά και στις ανεπτυγμένες αγορές.

**** Ο Νικόλαος Δ. Φίλιππας είναι καθηγητής Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου του Πειραιά, Ιδρυτής και Πρόεδρος του «Ινστιτούτου Χρηματοοικονομικού Αλφαριθμητισμού», πρώην Πρόεδρος και Επιστημονικός Διευθυντής του ΚΕΠΕ.***